



הלכות פרוזבול

- א. כשראה הלל הזקן שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, והיו עוברים על מה שכתוב בתורה (דברים טו ט) 'השמר פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עיניך באחיך האביון ולא תתן לו', עמד והתקין פרוזבול, בו מוסר המלווה את חובותיו לבית דין, כדי שלא ישמט החוב.
- ב. המילה 'פרוזבול' היא קיצור של שלש תיבות: 'פרוז בולי ובוטיל': 'פרוז' - תקנה, 'בולי' - עשירים, 'בוטיל' - עניים, כלומר, תקנה שהיא לטובת העשירים והעניים, העשירים שלא יפסידו את ממונם על ידי השמטת ההלוואה בשביעית, והעניים כדי שימצאו מי שילוה להם.
- ג. הפרוזבול מועיל אפילו אם נקרע שטר הפרוזבול ואינו קיים בסוף השביעית [שאז היא משמטת], כיון שבשעה שמסר חובותיו לבית דין הם כבר כגבויים ואין שביעית משמטת אותם. ויש מחמירים בזה. לכתחילה ראוי לשמור על שטר הפרוזבול שיהיה קיים בסוף שמיטה.
- לדעת השו"ע (חו"מ סי' ס"ז סי"ח) - יש למלווה לערוך את הפרוזבול בפני דיינים היושבים בבית דין חשוב, אך לדעת הרמ"א - מספיק לערוך בפני שלשה אנשים, וראוי שיהיו בני תורה המבינים בטיב פרוזבול.
- היות ויש אנשים שאין ביכולתם לבוא בפני בית דין חשוב, חידש הגרי"ש אלישיב כי יש מקום להדר כפסק השו"ע ולמסור להם שלא בפניהם, ולהוסיף ולהתנות שאם אי אפשר למסור אלא בפני בית דין, הרי שנוהג כהרמ"א ומוסר לאנשים שבפניהם עורך הפרוזבול.
- חובות שיש לאשה נשואה, כגון על מעשי ידיה (משכורת על עבודה), שיש פוסקים הסבורים שכל שלא הגיעו לידה, עדיין אין זה שלו. וכן אשה שהלוותה מנכסי מלוג שלה. יש לה לעשות פרוזבול, אך יכולה למנות בעלה שליח לעשות עבודה.
- בנוסף השטר פרוזבול שלפנינו הבאנו את כל הדעות ואופן וצורת עריכתו.
- לאחר מכן, הובאו ג' אפשרויות של נוסחאות.
- נוסח שטר פרוזבול א' הוא הנוסח המיוסד על הנוסח של הר"י אברצלוני, וכך נהגו בבד"צ העדה החרדית כהסכמתו והוראתו של בעל המנחת יצחק. **כאשר באים לפני בית דין קבוע וחשוב, נכון להשתמש בנוסח שטר זה.**
- נוסח שטר פרוזבול ב' הוא הנוסח שקיים הגרי"ש אלישיב, למסור בפני דיינים או עדים שהם מקבלים את מה שמוסר בפניהם פרוזבול לבית דין קבוע וחשוב שלא בפניהם. **והוא נוסח ראוי לאלו שאינם עורכים את השטר בפני בית קבוע וחשוב.**
- נוסח שטר פרוזבול ג' הוספנו גם את חובות אשתו, למי שרוצה למסור פרוזבול בפני הבי"ד גם על חובות אשתו.
- כאמור, בנוסח הראשון שולבו שילבנו הן הנוסח המקובל והן נוסחאות השטרות של הגאונים החזון איש, הגרש"ז אויערבאך והגרי"ש אלישיב, כדי שיהיה ברור ומוכן לכל משמעות הפרוזבול.

קיום מצות שמיטת כספים

אע"פ שנהגו לכתוב פרוזבול, מידת חסידות לקיים מצות שמיטת כספים בפועל, כגון להלוות מעט אחר כתיבת הפרוזבול, או לכתוב בפרוזבול 'חוץ מחוב פלוני', וכשיבוא לפרעו יאמר 'משמט אני'. וכן נהגו גדולי הדורות.

לאחר קיום המצוה, יבקש מהקב"ה שישמוט עונותינו, כמו שאמרו רז"ל אם אין אתם גוברים חובות ושטרות בשמיטה גם אני לא אגבה עבירות שלכם (רבינו אפרים פרשת בהר, הו"ד בנחל קדומים. וראה באמרי פנחס השלם להרה"ק מקאריץ סליחות אות תנב).

נוסח השטר וההלכות נערכו

על ידי הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אב"ד 'באר ישראל'

מחבר ספר "הליכות השביעית"



שטר פרוזבול

ואופן עריכתו נתקנת הלל

מיוסד על פי מה שנפסק בשו"ע

ומסודר באופן הכולל על פי שטרותיהם של האנשים
החזון איש, רבי שלמה זלמן אייערבאך, רבי יוסף שלום אלישיב והמנחת יצחק

(עומד ואומר לפני שלשת האנשים שבפניהם עורך הפרוזבול, וראוי שיהיו בני תורה המבינים בטיב פרוזבול)

מוסרני לכם הדיינים

הרב _____ הרב _____ והרב _____

היושבים בבית דין קבוע במקום _____

(כאן יכתוב שמות דיינים היושבים בבית דין קבוע, ואין צריך ליידעם על כך)

שכל' חוב שיש לי ולאשתי, בשטר ובעל פה, על אנשים ועל בנקים, שאגבנו כל זמן שארצה.

ואם אין מועילה מסירה אלא לפני בית דין, הריני מוסר לפניכם

הרב _____ ב"ר _____ שליט"א והרב _____ ב"ר _____ שליט"א

והרב _____ ב"ר _____

(כאן יכתוב שמות האנשים שבפניהם עורך הפרוזבול)

שכל חוב שיש לי ולאשתי, בשטר ובעל פה, על אנשים ועל בנקים, שאגבנו כל זמן שארצה.

(אם רוצה להדר, יחתום על השטר, כפי שהחמיר על עצמו החזו"א)

באתי על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____ שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה,

פה _____

נאום _____ ב"ר _____

(לאחר מכן יחתמו שלשת האנשים שבפניהם עורך הפרוזבול ויחזירו לו את השטר. והאנשים שחותם בפניהם יש להם לשבת ולא לעמוד, כדין בית דין)

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא ובא לפנינו הרב _____ ואמר לנו: הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי

ולאשתי חובות בשטר ובעל פה על אנשים ועל בנקים, והריני מוסר את הפרוזבול אל הדיינים

הרב _____ והרב _____ והרב _____ היושבים בבית דין קבוע

במקום _____

(כאן יכתבו שמות הדיינים היושבים בבית דין קבוע, וכמו שכתב לעיל)

ועוד הוסיף ואמר, כי אם אין מועילה מסירה אלא בפני בית דין, הריני מוסר לכם פרוזבול ויהיית לכון במתנה בקנין ד' אמות

קרקע מארעא דאית לי², ועל גביהון ארשית יתכון למיגבי כל חובות דאית לי ולאשתי על אינשי, ומעתה תיהוו לי ולאשתי

דיינא ותגבוהו ותקבלוהו לנו, ואם לא תגבוהו לנו אתם מעתה כיון שמסרתי לכם פרוזבול זה, אני גובה כל חובות שיש לי

וחובות שיש לאשתי עד היום אצל כל אדם כל זמן שארצה.

ואנחנו בית דין שמענו דבריו ויפינו כחו דלא תשמט ליה ויגבה כל חובותיו וחובות אשתו על ידי פרוזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

(כאן יחתמו שלשת האנשים שבפניהם עורך הפרוזבול)

ובאנו על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____ שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה,

פה _____

נאם _____ נאם _____ נאם _____

1 כ"ה נוסח הרמב"ם והשו"ע. ובטור הנוסח: כל. ובפוסקים דנו אם יש במשמעות 'שכל' שמוסר חובותיו לבית דין, או רק שבי"ד הרשוהו לגבות. ולהלכה כותבים כלשון השו"ע.
2 כ"כ נוסח ר"י אלברצלוני שהביא בעל התרומות, וכן כתב רבינו גרשום (ב"ב כז), וראה מנחת יצחק חלק ו סימן קס) שהאר"י להצדיק ולקיים נוסח זה חברי בד"צ העדה החרדית זלה"ה על פי הראשונים.



לעורכים בפני בית דין קבוע וחשוב

**שטר פרזבול (א)
כתקנת הלל הזקן**

מוסרני לכם הדיינים

הרב _____ והרב _____

והרב _____

היושבים בבית דין קבוע במקום _____

שכל חוב שיש לי, בשטר ובעל פה,

על אנשים ועל בנקים, שאגבנו כל זמן שארצה.

באתי על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____

לחודש _____ שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

ב"ר _____

...

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא, ובא לפנינו ר' _____
ואמר לנו: הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי חובות בשטר ובעל פה על
אנשים ועל בנקים, והריני מוסר לכם פרזבול ויהבית לכון במתנה בקנין ד'
אמות קרקע מארעא דאית לי, ועל גביהון ארשית יתכון למיגבי כל חובות
דאית לי על אינשי, ומעתה תיהוו לי דיינא ותגבוהו ותקבלוהו לי, ואם לא
תגבוהו לי אתם מעתה כיון שמסרתי לכם פרזבול זה, אני גובה כל חובות
שיש לי עד היום אצל כל אדם כל זמן שארצה.

ואנחנו בית דין שמענו דבריו ופינו כחו דלא תשמט ליה ויגבה כל חובותיו
על ידי פרזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

ובאנו על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש

שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

נאם
נאם
נאם



למוסרים בפני דיינים עבור בית דין קבוע וחשוב



שטר פרוזבול (ב) כתקנת הלל הזקן

הריני מוסר לפניכם

הרב _____ ב"ר _____ שליט"א

הרב _____ ב"ר _____ שליט"א

והרב _____ ב"ר _____ שליט"א

שכל חוב שיש לי, בשטר ובעל פה, על אנשים ועל בנקים, שאגבנו כל זמן שארצה.

באתי על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____

שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

ב"ר _____

...

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא ובא לפנינו ר' _____
ואמר לנו: הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי חובות בשטר ובעל פה על אנשים
ועל בנקים, והריני מוסר את הפרוזבול אל הדיינים

הרב _____ והרב _____ והרב _____

היושבים בבית דין קבוע במקום _____

ועוד הוסיף ואמר, כי אם אין מועילה מסירה אלא בפני בית דין, הריני מוסר לכם
פרוזבול ויהבית לכון במתנה בקנין ד' אמות קרקע מארעא דאית לי, ועל גביהון
ארשית יתכון למיגבי כל חובות דאית לי על אינשי, ומעתה תיהוו לי דיינא ותגבוהו
ותקבלוהו לי, ואם לא תגבוהו לי אתם מעתה כיון שמסרתי לכם פרוזבול זה, אני
גובה כל חובות שיש לי עד היום אצל כל אדם כל זמן שארצה.

ואנחנו בית דין שמענו דבריו ויפינו כחו דלא תשמט ליה ויגבה כל חובותיו על ידי
פרוזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

ובאנו על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____

שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

נאם

נאם

נאם

לעורכים בפני בית דין קבוע וחשוב
וכוללים גם עבור נשותיהם



שטר פרזבול (ג) כתקנת הלל הזקן

מוסרני לכם הדיינים

הרב _____ והרב _____ והרב _____

היושבים בבית דין קבוע במקום _____

שכל חוב שיש לי ולאשתי, בשטר ובעל פה, על אנשים ועל בנקים, שאגבנו כל זמן שארצה.

באתי על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____

שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

ב"ר _____

...

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא, ובא לפנינו ר' _____ ואמר לנו: הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי ולאשתי חובות בשטר ובעל פה על אנשים ועל בנקים, והריני מוסר לכם פרזבול ויהבית לכון במתנה בקנין ד' אמות קרקע מארעא דאית לי, ועל גביהון ארשית יתכון למיגבי כל חובות דאית לי ולאשתי על אינשי, ומעתה תיהו לי דיינא ותגבוהו ותקבלוהו לנו, ואם לא תגבוהו לנו אתם מעתה כיון שמסרתי לכם פרזבול זה, אני גובה כל חובות שיש לי וחובות שיש לאשתי עד היום אצל כל אדם כל זמן שארצה.

ואנחנו בית דין שמענו דבריו ופינו כחו דלא תשמט ליה ויגבה כל חובותיו וחובות אשתו על ידי פרזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

ובאנו על החתום ביום _____ בשבת פרשת _____, יום _____ לחודש _____

שנת תשפ"ב היא שנת השמיטה, פה _____

נאם

נאם

נאם